

ПЕРША ШКОЛА ВОДНОЇ ТА ПРОДОВОЛЬЧОЇ СТІЙКОСТІ

ОНЛАЙН-КУРС
**«Вода і продовольство України: прикладні
рішення для громад, агробізнесу та науки»**

МОДУЛЬ 5.

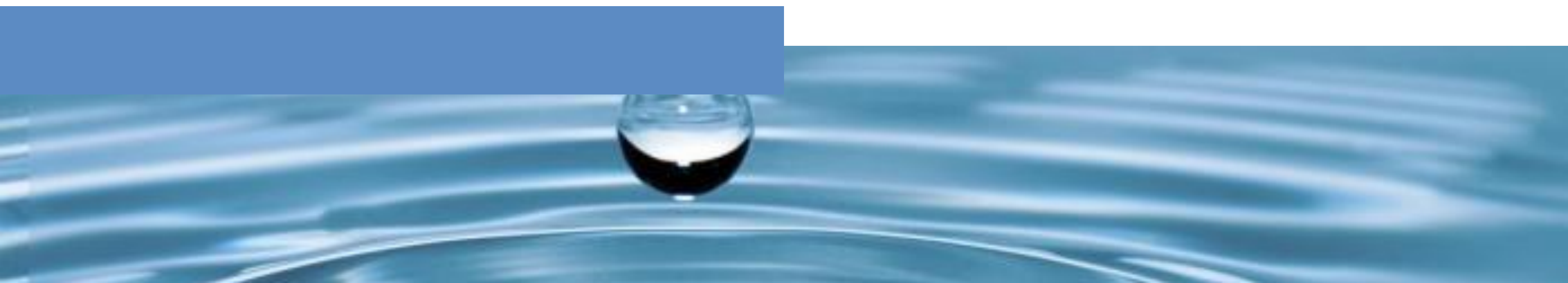
**Харчова промисловість і вода: очищення,
ощадне використання та вимоги ЄС**

ЕКСПЕРТ КУРСУ:

Леся Багінська,

*юристка, адвокатка EVERLEGAL, голова Комітету з екологічного права та законотворчості
Асоціації професіоналів довкілля «РАЕВ»*

ОЦІНКА ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ТА ВОДОКОРИСТУВАННЯ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЕКОЛОГІЧНИЙ КОМПЛАЄНС

Вода є одним із ключових ресурсів у харчовій промисловості, від якого безпосередньо залежать як виробничі процеси, так і безпечність кінцевої продукції. У багатьох випадках вона виступає не лише допоміжним елементом, а повноцінною сировиною, що впливає на якість, смак і стабільність продукції. Водночас вода використовується на всіх етапах виробництва — від обробки сировини до миття та дезінфекції обладнання, що робить її критично важливою для дотримання санітарних вимог і впровадження систем контролю безпечності, зокрема HACCP.

Разом із цим, значні обсяги водокористування у галузі створюють навантаження на водні ресурси та зумовлюють необхідність належного очищення стічних вод і раціонального використання води. У цих умовах управління водними ресурсами стає не лише технологічним, а й правовим та екологічним питанням. Дотримання відповідних вимог законодавства та впровадження підходів екологічного комплаєнсу є важливою передумовою стабільної діяльності та сталого розвитку підприємств харчової промисловості.

ВАЖЛИВІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО КОМПЛАЄНСУ

Безпечність продукції

- *Якість води є критичним фактором забезпечення безпечності продукції*

Захист довкілля

- *Зменшення негативного впливу*

Відповідність вимогам законодавства

- *Уникнення фінансових ризиків (штрафів, нарахування збитків, санкцій, припинення (зупинення) господарської діяльності)*

Вихід на міжнародні ринки

- *Екологічна відповідність постачальників продукції*

Підвищення репутації

- *Екологічна відповідальність формує позитивний імідж і довіру з боку споживачів, партнерів, інвесторів*

Ефективне управління ресурсами

- *Розумне використання ресурсів*

Запобігання екологічним ризикам

- *Комплаєнс дозволяє вчасно виявити загрози та керувати ними уникаючи екологічних негативних наслідків (катастроф)*

ОЦІНКА ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ В КОНТЕКСТІ ВОДОКОРИСТУВАННЯ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Оцінка впливу на довкілля, спрямована на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Оцінка впливу на довкілля (ОВД) є критично важливим інструментом для підприємств харчової промисловості, оскільки саме водні ресурси є одними з найбільш чутливих і вразливих елементів виробничих процесів. Проведення ОВД дозволяє підприємствам забезпечити раціональне та безпечне водокористування. Харчові підприємства споживають значні обсяги води для:

- технологічних процесів
- миття та дезінфекції обладнання
- охолодження
- виробництва продукції як сировини.

ОВД дозволяє:

- Оцінити фактичне та потенційне навантаження на водні ресурси, сприяючи впровадженню ефективних рішень щодо їх оптимізації
- Мінімізувати ризики забруднення водних об'єктів

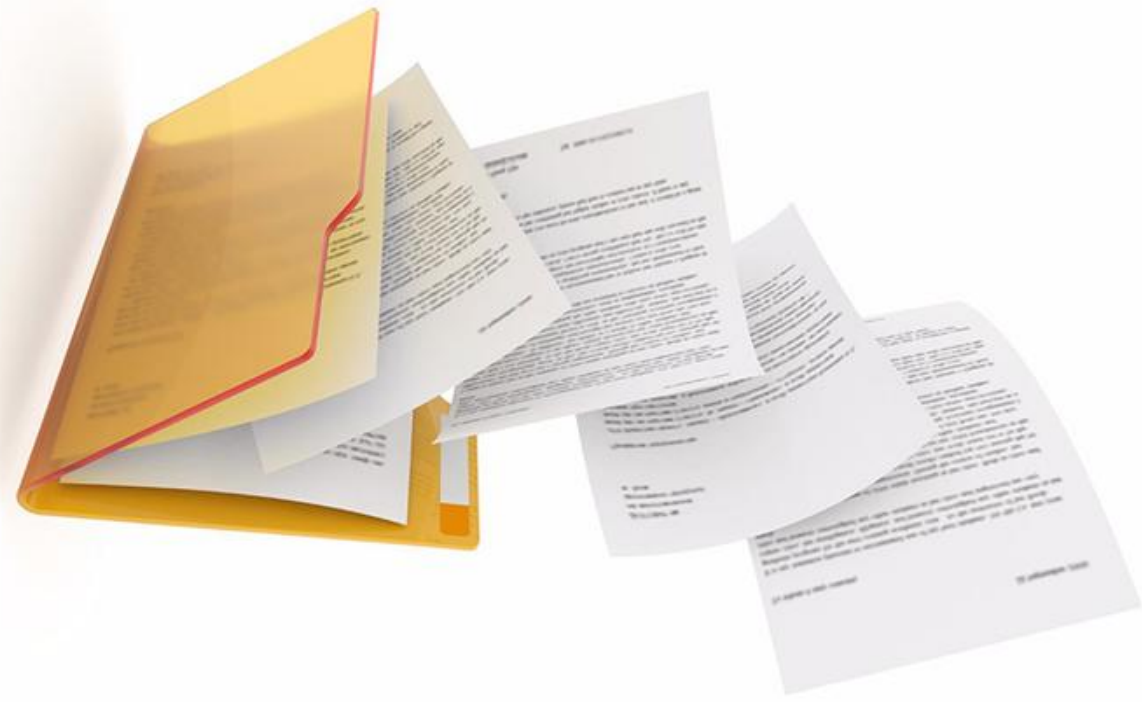
ОВД зобов'язує підприємство:

- Аналізувати утворення стічних вод
- Передбачати потенційні джерела забруднення
- Впроваджувати необхідні заходи з очищення та контролю
- Завчасно виявити екологічні загрози, пов'язані з водою
- Оцінити вплив надзвичайних ситуацій (витоки, аварійні скиди)
- Розробити плани управління ризиками та аварійні протоколи

Як наслідок:

- Знижує ризики хімічного, мікробіологічного та органічного забруднення вод
- Приводить діяльність у відповідність до вимог законодавства та екологічних стандартів
- Сприяє уникненню штрафів, зупиненню (припиненню) діяльності чи нарахування збитків
- Зменшувати екологічні та операційні ризики

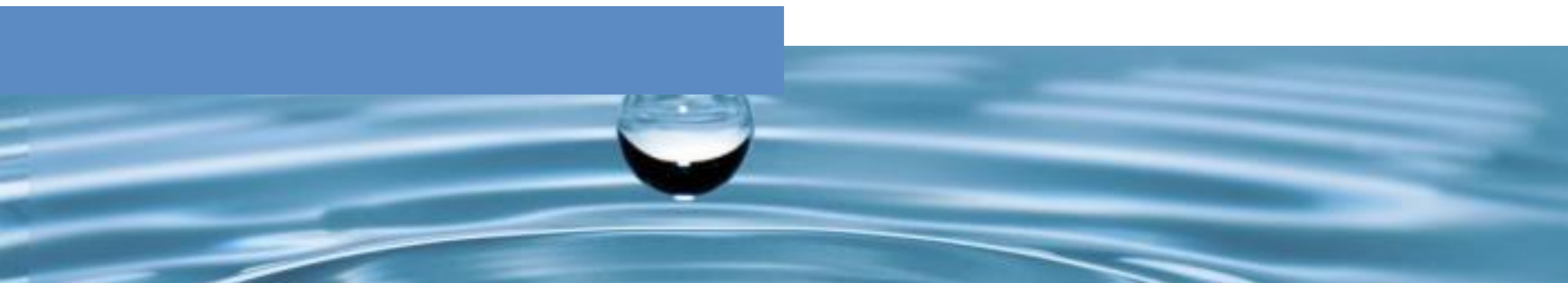
Основні нормативно-правові акти:

[Про охорону навколишнього п... | від 25.06.1991 № 1264-XII](#)
[Про оцінку впливу на довкілля | від 23.05.2017 № 2059-VIII](#)
[Водний кодекс України | від 06.06.1995 № 213/95-ВР](#)
[Про надра | від 27.07.1994 № 132/94-ВР](#)
[Про питну воду та питне вод... | від 10.01.2002 № 2918-III](#)
[Податковий кодекс України | від 02.12.2010 № 2755-VI](#)
[Про затвердження Державних саніт... | від 12.05.2010 № 400](#)
[Про житлово-комунальні пос... | від 09.11.2017 № 2189-VIII](#)
[Про затвердження Правил прийманн... | від 01.12.2017 № 316](#)
[Про водовідведення та очищен... | від 12.01.2023 № 2887-IX](#)
[Про основні принципи та ви... | від 23.12.1997 № 771/97-ВР](#)
[Про затвердження Правил користув... | від 27.06.2008 № 190](#)

Для забезпечення екологічної безпеки під час розміщення, проектування і будівництва нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів, пов'язаних з використанням вод, здійснюється оцінка впливу на довкілля у порядку, що визначається законодавством (ст. 22 Водного кодексу України).

ХТО ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ ПРОХОДИТИ ПРОЦЕДУРУ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ (ОВД)?

Суб'єкти господарювання, що планують господарську діяльність, яка передбачає:

- будівництво,
- реконструкцію,
- технічне переоснащення,
- розширення,
- перепрофілювання,
- ліквідацію (демонтаж) об'єктів, або інше втручання в природне середовище, та може істотно вплинути на довкілля.

Планована діяльність не включає реконструкцію, технічне переоснащення, капітальний ремонт, розширення, перепрофілювання об'єктів, інші втручання в природне середовище, які не справляють значного впливу на довкілля відповідно до критеріїв, затверджених постановою Кабінетом Міністрів України від 13 грудня 2017 року № 1010.

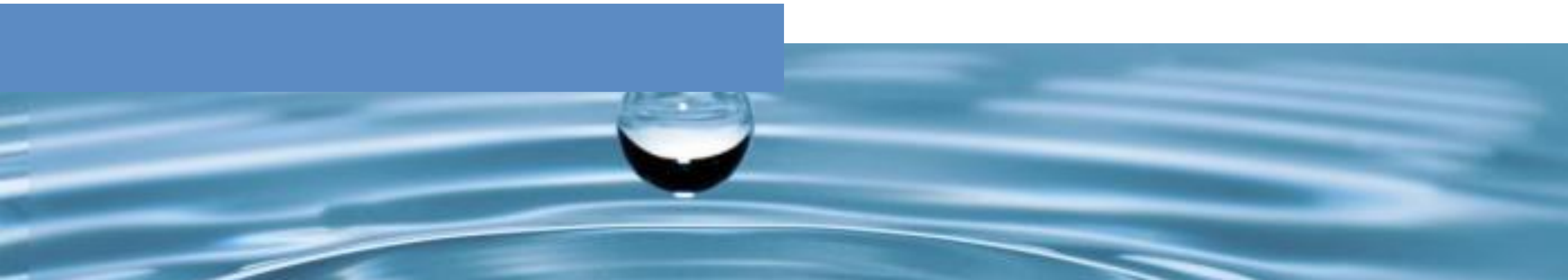
Відповідно до вимог ст.3 Закону України “Про оцінку впливу на довкілля” здійснення оцінки впливу на довкілля є обов’язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою цієї статті.

Така планована діяльність підлягає оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності.

Забороняється розпочинати провадження планованої діяльності без оцінки впливу на довкілля та отримання рішення про провадження планованої діяльності (ч.4 ст.3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»).

Частиною 3 Закону визначено основні категорії видів планованої діяльності та об’єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають оцінці впливу на довкілля в сфері харчової промисловості.

**ОСНОВНІ ВИДИ ПЛАНОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯКІ
ПІДЛЯГАЮТЬ ОЦІНЦІ
ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ В СФЕРІ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ (II КАТЕГОРІЯ ВИДІВ ПЛАНОВАНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ)**

<p>Господарську діяльність, що призводить до скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, та забір води з водних об'єктів за умови, що водозабір підземних вод перевищує 300 кубічних метрів на добу</p>	<p>п.13 ч.3 ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»</p>
<p>Виробництво продуктів харчування шляхом обробки та переробки: сировини тваринного походження (крім молока) продуктивністю виходу готової продукції понад 75 тонн на добу; сировини рослинного походження продуктивністю виходу готової продукції понад 300 тонн на добу (середній показник за квартал); молока, якщо обсяг одержаного молока перевищує 200 тонн на добу (на основі середньорічного показника)</p>	<p>п.8 ч.3 ст.3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»</p>
<p>Пакування та консервування тваринних і рослинних продуктів у обсязі понад 50 тонн на добу</p>	<p>п.8 ч.3 ст.3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»</p>

Виробництво молочних продуктів в обсязі понад 20 тонн на добу	п.8 ч.3 ст.3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»
Виробництво пива та солоду в обсязі понад 50 тонн на добу	п.8 ч.3 ст.3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»
Виробництво кондитерських виробів та патоки в обсязі понад 20 тонн на добу	п.8 ч.3 ст.3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»
Виробництво крохмалю	п.8 ч.3 ст.3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»
Підприємства з переробки риби і риб'ячого жиру	п.8 ч.3 ст.3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»
Бійні продуктивністю понад 10 тонн на добу	п.8 ч.3 ст.3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»
Цукрові заводи	п.8 ч.3 ст.3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»

За результатами позитивного проходження процедури з оцінки впливу на довкілля видається Висновок.

Висновок з оцінки впливу на довкілля та інші результати оцінки впливу на довкілля протягом п'яти років з дня прийняття рішення про провадження планованої діяльності можуть бути використані для отримання інших документів дозвільного характеру, передбачених законодавством, за умови що вони не передбачають встановлення (затвердження) змін у діяльності, затвердженій (схваленій) рішенням про провадження планованої діяльності або подовження строків її провадження.

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПРОЦЕДУРІ ОВД

Гарантована законодавством:

- Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» (ст. 7–9)
- Орхуська конвенція (ратифікована Україною у 1999 році)
- Директива ЄС 2011/92/ЄС (імплементована в українське законодавство).

Форми участі:

- Інформування громади (ЗМІ, розміщення у приміщенні органу місцевого самоврядування або ОДА (ВОДА) оголошень)
- Подання зауважень та пропозицій - у письмовій або електронній формі
- Участь у громадських слуханнях
- Оскарження дій (бездіяльності) уповноважених органів на проведення процедури ОВД, висновків з ОВД, ініціювання зупинення (припинення) діяльності підприємства в судовому порядку.

УПОВНОВАЖЕНІ ОРГАНИ НА ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

**Міністерство економіки, довкілля та
сільського господарства України –
перша категорія видів діяльності**

**Обласні (військові) державні
адміністрації – друга категорія видів
планованої діяльності**

ВОДОКОРИСТУВАННЯ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення раціонального використання та і охорони вод та відтворення водних ресурсів передбачають:

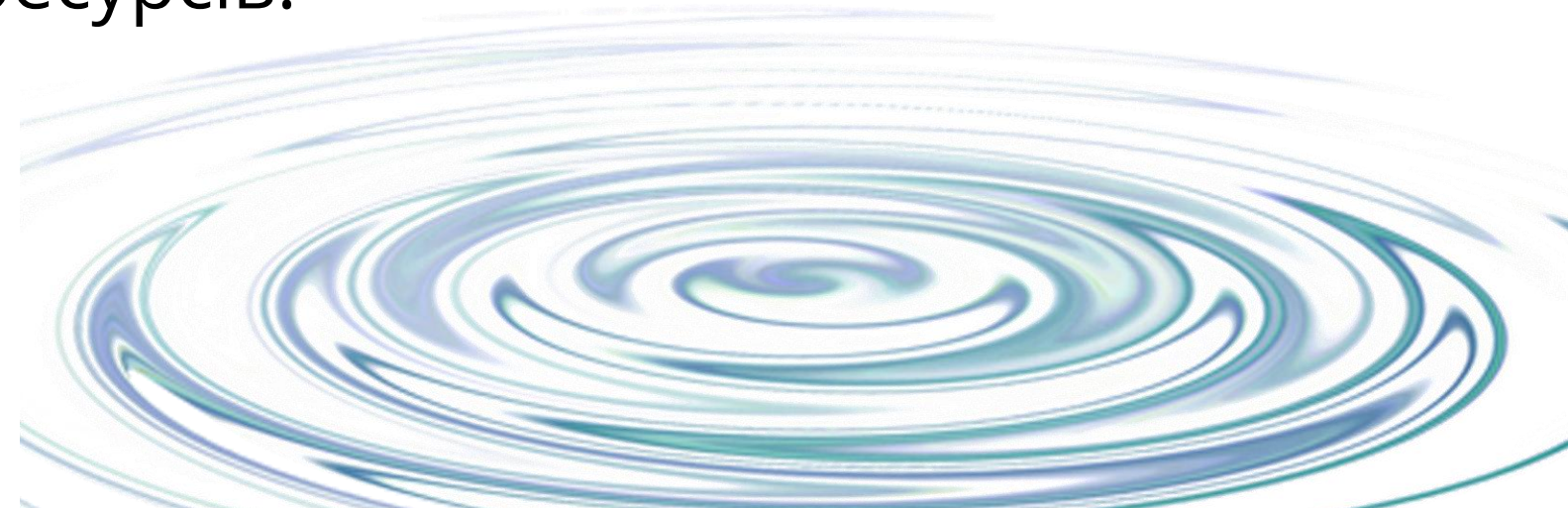
- видачу дозволів на спеціальне водокористування;
- встановлення ставок зборів за спеціальне водокористування;
- надання водокористувачам податкових, кредитних та інших пільг у разі впровадження ними маловідхідних, безвідхідних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, здійснення відповідно до законодавства інших заходів, що зменшують негативний вплив на води;
- відшкодування у встановленому порядку збитків, заподіяних водним об'єктам у разі порушення вимог законодавства (ст. 29 Водного кодексу України)

Збори за спеціальне водокористування справляються з метою стимулювання раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів і включають рентну плату за спеціальне використання води та екологічний податок за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти, які встановлюються [Податковим кодексом України](#) (ст. 30 Водного кодексу України)

З метою забезпечення екологічної і санітарно-гігієнічної безпеки встановлюються такі нормативи:

- нормативи екологічної безпеки водокористування;
- екологічний норматив якості води масивів поверхневих та підземних вод;
- нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин;
- галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти;
- технологічні нормативи використання води.

Законодавством України можуть бути встановлені й інші нормативи в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

ВИДИ І ПОРЯДОК ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Водокористування може бути двох видів

- **Загальне (ст. 47 Водного кодексу України)**

Загальне водокористування здійснюється громадянами для задоволення їх потреб (купання, плавання на прогулянкових суднах, любительське і спортивне рибальство, водопій тварин, забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв та з криниць) безкоштовно, без закріплення водних об'єктів за окремими особами та без надання відповідних дозволів.

- **Спеціальне (ст. 48 Водного кодексу України)**

Спеціальне водокористування - це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів.

Спеціальне водокористування здійснюється юридичними і фізичними особами насамперед для задоволення питних потреб населення, а також для господарсько-побутових, лікувальних, оздоровчих, сільськогосподарських, промислових, транспортних, енергетичних, рибогосподарських (у тому числі для цілей аквакультури) та інших державних і громадських потреб.

Не належать до спеціального водокористування:

- забір та/або використання води в об'ємі до 5 кубічних метрів на добу, крім тієї, що використовується для виробництва (входить до складу) напоїв та фасованої питної води

З метою охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища та з інших передбачених законодавством підстав **районні і міські ради за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, головного державного санітарного лікаря відповідної адміністративної території, обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та інших державних органів** встановлюють:

- місця, де забороняється купання, плавання на човнах, забір води для питних або побутових потреб, водопій тварин, а також за певних підстав визначають інші умови, що обмежують загальне водокористування на водних об'єктах, розташованих на їх території.

Місцеві ради зобов'язані повідомляти населення про встановлені ними правила, що обмежують загальне водокористування.

Для здійснення діяльності в сфері водокористування кожен суб'єкт обов'язково має отримати відповідний дозвіл, який видається Державним агентством з водних ресурсів України та його територіальними підрозділами. Отримання дозволу є обов'язковим для тих, хто використовує воду в об'ємі **від 5 кубічних метрів на добу.**

Дозвіл на спецводокористування можна отримати повністю в електронний спосіб.

ЗВІТНІСТЬ ПРО ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Після здійснення діяльності в сфері водокористування кожен водокористувач обов'язково має подати відповідний звіт. Звіти про використання води за формою № 2ТП-водгосп (річна) подаються в електронній формі через Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Портал Дія» або Портал електронних послуг Державного агентства водних ресурсів України e-services.davr.gov.ua ([Про затвердження Порядку ведення ... | від 16.03.2015 № 78](#)).

Подача звіту є обов'язковою для водокористувачів, які здійснюють діяльність, пов'язану із забором та/або використанням води, скиданням зворотних (стічних) вод та забруднюючих речовин, та:

- здійснюють забір води із поверхневих та підземних водних об'єктів в обсязі від 5 метрів кубічних води на добу;
- забирають воду з водопровідних мереж або інших систем водопостачання в обсязі від 5 метрів кубічних води на добу (у середньому протягом календарного року) і передають зворотні (стічні) води до систем водовідведення;
- забирають воду для зрошення в обсязі від 5 метрів кубічних води на добу (у середньому протягом зрошувального періоду);

- мають сезонний режим роботи та забирають воду в обсязі від 5 метрів кубічних води на добу (у середньому протягом періоду його роботи у межах календарного року);
- мають оборотні системи водопостачання загальною потужністю 1000 метрів кубічних води на добу і більше незалежно від кількості забраної (отриманої) води;
- використовують воду для виробництва напоїв незалежно від кількості води;
- здійснюють скид (незалежно від об'єму) зворотних (стічних) вод безпосередньо у водні об'єкти та підземні горизонти;
- віднесені до галузі гідроенергетики;
- користуються водними об'єктами для рибогосподарських потреб (крім суден флоту рибної промисловості).

Звіт складається на основі даних первинного обліку водокористування, результатів вимірювань показників якості води (не менше ніж один раз на квартал), які подаються до організацій, що належать до сфери управління Держводагентства, разом зі Звітом.

Первинний облік водокористування **здійснюється за показниками засобів вимірювальної техніки, які пройшли в установленому законодавством порядку періодичну повірку в повірочних лабораторіях, уповноважених на проведення повірки.**

ДОЗВІЛ НА СПЕЦІАЛЬНЕ ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Спеціальне водокористування є платним та здійснюється на підставі дозволу на спеціальне водокористування.

Видача, переоформлення та припинення дії (відкликання, визнання недійсним) дозволу на спеціальне водокористування здійснюються відповідно до законів України "Про адміністративну процедуру" та "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Видача (переоформлення, припинення дії (відкликання, визнання недійсним) дозволу на спеціальне водокористування здійснюється безоплатно.

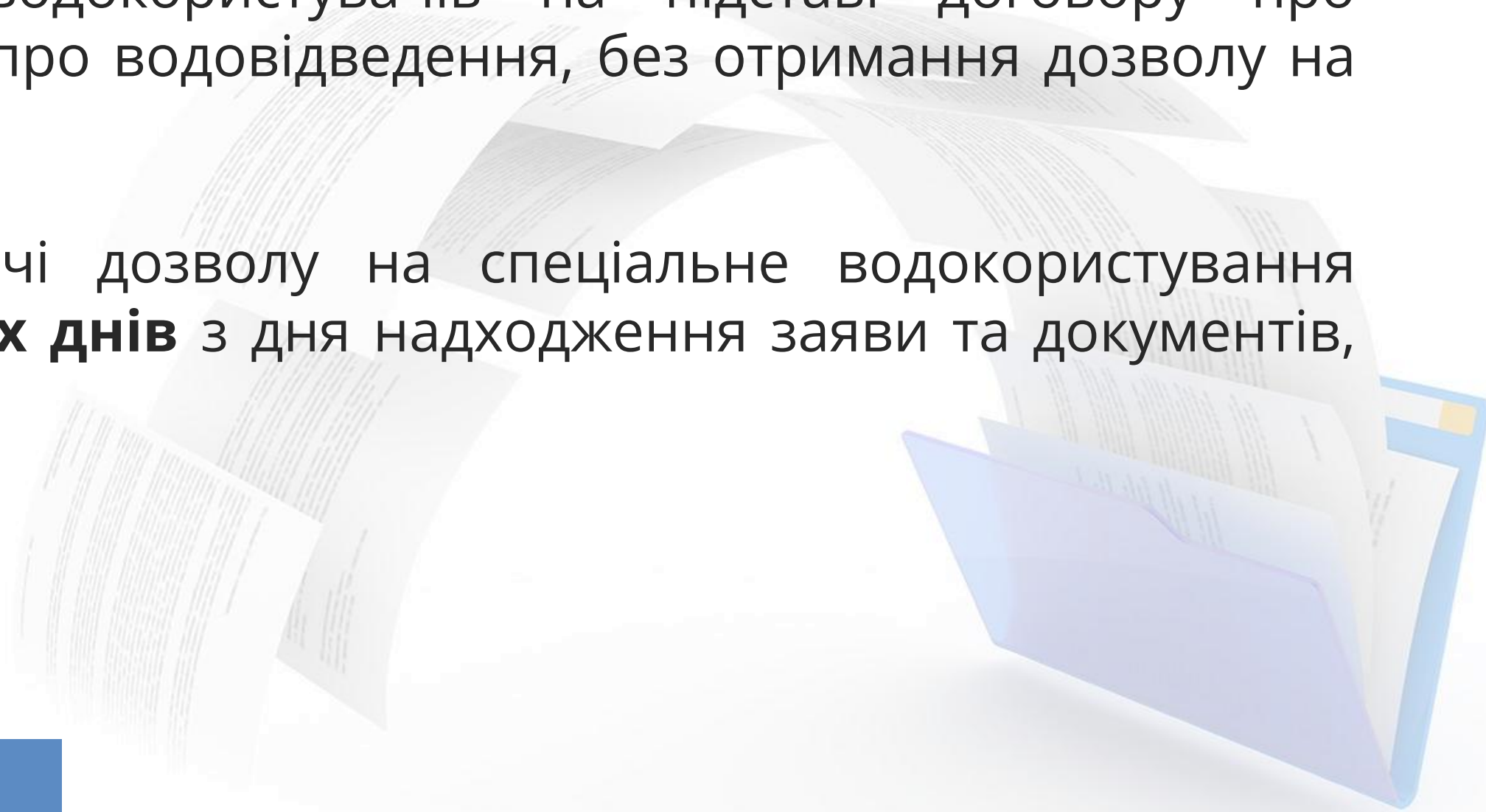
Подання юридичною або фізичною особою, фізичною особою - підприємцем заяви про одержання (переоформлення, припинення дії (відкликання, визнання недійсним) дозволу на спеціальне водокористування та відповідних документів, а також видача (відмова у видачі, переоформлення, припинення дії (відкликання, визнання недійсним) їй цього дозволу здійснюються в паперовій або електронній формі.

Для одержання дозволу на спеціальне водокористування юридична або фізична особа, фізична особа - підприємець звертається до органів Держводагенства, із заявою, до якої додаються:

- обґрунтування потреби у воді з помісячним нормативним розрахунком водокористування і водовідведення;
- опис та схема місць забору води та скиду зворотних вод;
- нормативи гранично допустимого скидання (ГДС) забруднюючих речовин у водні об'єкти із зворотними водами (з розрахунком на кожний випуск (скид) окремо);
- затверджені індивідуальні технологічні нормативи використання питної води (для підприємств та організацій житлово-комунального господарства, суб'єктів господарювання, які надають послуги з централізованого водопостачання та/або водовідведення, житлово-експлуатаційних підприємств та організацій);
- копія правовстановлюючих документів на водні об'єкти (для орендарів водних об'єктів).

Перелік документів є вичерпним. Зазначені документи не подаються щодо об'єктів вторинних водокористувачів (абонентів), які не мають власних водозабірних споруд, отримують воду з водозабірних споруд первинних водокористувачів та скидають стічні води у системи таких первинних водокористувачів на підставі договору про водопостачання (поставку води) та/або про водовідведення, без отримання дозволу на спеціальне водокористування.

Видача або надання відмови у видачі дозволу на спеціальне водокористування здійснюється **протягом 30 календарних днів** з дня надходження заяви та документів, необхідних для видачі дозволу.

Підставою для відмови у видачі дозволу на спеціальне водокористування є:

- подання неповного пакета документів, передбачених цією статтею, за умови що суб'єкту господарювання або фізичній особі було надано можливість їх додати;
- виявлення в документах, поданих суб'єктом господарювання або фізичною особою, недостовірних відомостей, невідповідності вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, довгостроковим прогнозам водогосподарських балансів, за умови що суб'єкту господарювання або фізичній особі було надано можливість усунути недоліки заяви, додати необхідні документи та відомості;
- **негативний висновок** центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, чи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, **про можливість здійснення спеціального водокористування.**

Підставою для переоформлення дозволу на спеціальне водокористування є:

- зміна найменування або місцезнаходження юридичної особи чи зміна прізвища, імені, по батькові або місця проживання фізичної особи, фізичної особи - підприємця,
- приватизація єдиного майнового комплексу державного або комунального підприємства без зміни характеристик спеціального водокористування, визначених у раніше виданому дозволі.

Припинення дії (відкликання, визнання недійсним) дозволу на спеціальне водокористування здійснюється з підстав, визначених статтею 55 Водного кодексу України.

- У дозволі на спеціальне водокористування встановлюються ліміт забору води, ліміт використання води та ліміт скидання забруднюючих речовин. У разі настання маловоддя ці ліміти можуть бути зменшені органом, що видав дозвіл, без коригування дозволу на спеціальне водокористування.

Інтегрований довкіллевий дозвіл видається на підставах і в порядку, визначених Законом України "Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення", з урахуванням вимог абзаців другого - четвертого частини шостої цієї статті. За наявності інтегрованого довкіллевого дозволу отримання дозволу на спеціальне водокористування, умови якого щодо спеціального водокористування визначені інтегрованим довкіллевим дозволом, не вимагається. На операторів установок, що отримали інтегрований довкіллевий дозвіл та здійснюють на його підставі спеціальне водокористування, поширюються вимоги цього Кодексу щодо прав, обов'язків, обмежень та інших умов спеціального водокористування.

Спеціальне водокористування може бути **короткостроковим (на три роки) або довгостроковим (від трьох до двадцяти п'яти років).**

ПІДСТАВИ ДЛЯ ПРИПИНЕННЯ ПРАВА СПЕЦІАЛЬНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Орган, що видав дозвіл на спеціальне водокористування, приймає рішення про відкликання дозволу в разі:

- звернення водокористувача із заявою про відкликання дозволу на спеціальне водокористування;
- визнання водного об'єкта таким, що має особливе державне значення, наукову, культурну чи лікувальну цінність;
- припинення юридичної особи (злиття, приєднання, поділ, перетворення, ліквідація) або припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця, смерті фізичної особи, яка одержала дозвіл.

Орган, що видав дозвіл на спеціальне водокористування, може визнати його недійсним у випадку

- **встановлення факту подання в заяві про видачу дозволу на спеціальне водокористування та документах, що додаються до неї, недостовірної інформації, крім одруківок, очевидних граматичних чи арифметичних помилок, що не впливають на зміст поданих відомостей.**

Орган, що видав дозвіл на спеціальне водокористування, звертається до адміністративного суду з позовом про застосування заходу реагування у виді скасування дозволу з підстав:

- встановлення факту подання в заяві та документах, що додаються до неї, недостовірної інформації;
- передачі водогосподарських споруд іншим водокористувачам;
- виникнення необхідності першочергового задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення;
- систематичної, протягом двох і більше податкових (звітних) періодів, несплати збору за спеціальне водокористування в установлені законом строки;
- порушення умов спеціального водокористування та охорони вод, стосовно яких центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, раніше було **видано припис про їх усунення із наданням достатнього часу для їх усунення.**

Рішення органу, що видав дозвіл на спеціальне водокористування, про припинення його дії (відкликання, визнання недійсним) видається юридичній або фізичній особі невідкладно, а за наявності обґрунтованих причин - не пізніше трьох робочих днів з дня його прийняття. У такому разі дія дозволу припиняється через 30 днів з дня прийняття відповідного рішення.

Водокористувачам відшкодовуються збитки, завдані припиненням права або зміною умов спеціального водокористування, за винятком випадків, коли таке припинення (зміна умов) було здійснено з вини самого водокористувача чи за його клопотанням.

Порядок відшкодування таких збитків водокористувачам встановлюється Кабінетом Міністрів України ([Про затвердження Порядку відшкод... | від 14.08.1996 № 966](#)).

Скидання стічних вод у водні об'єкти допускається лише за умови наявності нормативів гранично допустимих концентрацій та встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин.

Водокористувачі зобов'язані здійснювати заходи щодо запобігання скиданню стічних вод чи його припинення, якщо вони:

- можуть бути використані у системах оборотного, повторного і послідовного водопостачання;
- містять цінні відходи, що можуть бути вилучені;
- містять промислову сировину, реагенти, напівпродукти та кінцеві продукти підприємств у кількості, що перевищує встановлені нормативи технологічних відходів;
- містять речовини, щодо яких не встановлено гранично допустимі концентрації;
- перевищують гранично допустимі скиди токсичних речовин та містять збудників інфекційних захворювань;
- за обсягом скидання забруднюючих речовин перевищують гранично допустимі нормативи;
- призводять до підвищення температури води водного об'єкта більш ніж на 3 градуси за Цельсієм порівняно з її природною температурою в літній період;
- є кубовими залишками, шламами, що утворюються в результаті їх очищення і знезараження.

Скидати стічні води, використовуючи рельєф місцевості (балки, пониззя, кар'єри тощо), забороняється.

У разі перевищення встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин скидання стічних вод у поверхневі водні об'єкти може бути обмежено, тимчасово заборонено (зупинено) чи припинено в порядку, встановленому законодавством.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Порушення водного законодавства тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність (ст. 100 Водного кодексу України).

Відповідальність за порушення водного законодавства суб'єктами господарювання у сфері харчової промисловості:

- забрудненні та засміченні вод;
- порушенні режиму господарської діяльності у водоохоронних зонах та на землях водного фонду;
- введенні в експлуатацію підприємств, комунальних та інших об'єктів без очисних споруд чи пристроїв належної потужності;
- недотриманні умов дозволу або порушенні правил спеціального водокористування;
- порушенні правил ведення державного обліку вод або перекрученні чи внесенні недостовірних відомостей в документи державної статистичної звітності;
- незаконному створенні систем скидання зворотних вод у водні об'єкти, міську каналізаційну мережу або зливну каналізацію та несанкціонованому скиданні зворотних вод;
- неповідомленні (приховуванні) відомостей про аварійні ситуації на водних об'єктах;
- відмові від надання (приховуванні) проектної документації та висновків щодо якості проектів підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан вод, а також актів і висновків комісій, які приймали об'єкт в експлуатацію.

ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ВНАСЛІДОК ПОРУШЕНЬ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Підприємства, установи, організації і громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи зобов'язані відшкодувати збитки, завдані ними внаслідок порушень водного законодавства, в розмірах і порядку, встановлених законодавством України.

Відшкодування збитків, завданих внаслідок порушень водного законодавства, не звільняє винних від збору за спеціальне водокористування, а також від необхідності здійснення заходів щодо ліквідації шкідливих наслідків.

Притягнення винних у порушенні водного законодавства до відповідальності не звільняє їх від обов'язку відшкодування збитків, завданих ними внаслідок порушення водного законодавства.

Порядок визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів встановлюється [Про затвердження Методики розрах... | від 20.07.2009 № 389](#), у разі:

- забруднення водних об'єктів, у тому числі пов'язаного із наднормативними скидами у водний об'єкт забруднюючих речовин та фізико-хімічних показників (далі - забруднюючі речовини) із зворотними водами або забруднюючих речовин у чистому вигляді, у складі продукції чи сировини, засмічення сторонніми предметами, матеріалами, відходами та/або іншими речовинами, крім випадків забруднення та/або засмічення територіальних і внутрішніх морських вод та виключної морської економічної зони України із суден, кораблів та інших плавучих засобів;
- забруднення поверхневих та підземних вод під впливом полігонів (сміттєзвалищ) твердих побутових та промислових відходів;
- самовільного використання водних ресурсів за відсутності дозволу на спеціальне водокористування або у разі перевищення встановлених у дозволі на спеціальне водокористування лімітів;
- забору, використання води та скиду забруднюючих речовин із зворотними водами у разі перевищення лімітів забору води, лімітів використання води, лімітів скидання забруднюючих речовин та нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин, встановлених у дозволі на спеціальне водокористування.

ПРИКЛАДИ ПОРУШЕНЬ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

- **стягнення збитків, заподіяних навколишньому природному середовищу внаслідок використання підземних вод без дозволу на спеціальне водокористування**

Короткий зміст обставин справи

Державна екологічна інспекція Центрального округу звернулася до суду з позовом до суб'єкта господарювання про стягнення збитків в сумі 811 724,50 грн., заподіяних навколишньому природному середовищу внаслідок використання відповідачем в період з 01.09.2019 по 08.09.2020 без дозволу на спеціальне водокористування 258 100 м.куб. підземних вод.

Самовільне приєднання до мережі водопостачання

- За наслідками проведеного обстеження представники виконавця послуг з централізованого водопостачання / централізованого водовідведення виявлено порушення - пошкодження опломбування водомірного вузла, змонтованого в колодязі.
- В порушення Правил користування системами централізованого питного водопостачання та централізованого водовідведення в населених пунктах України № 190, затверджених наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України 27.06.2008 № 190, та умов договору надання послуг шляхом самовільного приєднання до мереж водопостачання та безоблікового водокористування, що зафіксовано актом технічного обстеження систем водопостачання та водовідведення споживача послуг, унаслідок чого Виробником виконано розрахунок витрат води в обсязі 40 694 м³ вартістю 1 026 465,46 грн за період із 11.02.2020 по 11.03.2020.

Здійснював скид стічних вод без Умов на скид стічних вод

- ПрАТ "Акціонерна компанія "Київводоканал" виявлено здійснення скид стічних вод без Умов на скид стічних вод, що є порушенням пункту 8.1 Правил приймання стічних вод абонентів у систему каналізації міста Києва, затверджених розпорядженням Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 12.10.2011 № 1879. З огляду на викладене позивач здійснив нарахування за скид стічних вод без Умов на скид стічних вод у чотирикратному розмірі тарифу, оскільки однократний розмір тарифу вже було нараховано при проведенні основних нарахувань за надані послуги.

ЯК ДІЯТИ У РАЗІ ВИЯВЛЕННЯ ПОРУШЕНЬ

Перелік уповноважених органів

Державна екологічна інспекція України (Держекоінспекція), її територіальні, міжрегіональні органи здійснюють державний нагляд (контроль) щодо охорони, раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, зокрема щодо:

- виконання державних цільових, міждержавних та регіональних програм використання і охорони вод, відтворення водних ресурсів;
- наявності та додержання умов дозволів, установлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин, лімітів забору і використання води та скидання забруднюючих речовин;
- права державної власності на води;
- ведення водокористувачами обліку забору та використання вод, здійснення контролю за якістю і кількістю скинутих у водні об'єкти зворотних вод і забруднюючих речовин та за якістю води водних об'єктів у контрольних створах, а також подання відповідним органам звітів;

- дотримання встановленого режиму господарської діяльності у зонах санітарної охорони джерел питного та господарсько-побутового водопостачання, водоохоронних зонах, прибережних захисних смугах, смугах відведення та берегових смугах водних шляхів, очисних та інших водогосподарських споруд і технічних пристроїв;
- здійснення водокористувачами заходів із запобігання забрудненню водних об'єктів стічними (дощовими, сніговими) водами, що відводяться з їх території;
- здійснення заходів з економного використання водних ресурсів;
- використання води (водних об'єктів) відповідно до цілей та умов їх надання водокористувачам;
- здійснення погоджених у встановленому порядку технологічних, лісомеліоративних, гідротехнічних та інших заходів щодо охорони вод від вичерпання, поліпшення їх стану, а також припинення скидання забруднених зворотних вод (стічні, шахтні, кар'єрні, дренажні води);
- дотримання екологічних вимог під час проектування, розміщення, будівництва нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів;
- дотримання регламентів скидання промислових забруднених стічних чи шахтних, кар'єрних, рудникових вод з накопичувачів, норм і правил експлуатації технологічних водойм (ставки-охолоджувачі теплових і атомних станцій, рибоводні ставки, ставки-відстійники та інші) ([Про затвердження Положення про Д... | від 19.04.2017 № 275](#)).

Державне агентство водних ресурсів України (Держводагентство) та його територіальні органи:

- видає, здійснює переоформлення, припиняє дію (відкликає, визнає недійсним) дозволів на спеціальне водокористування;
- здійснює контроль за дотриманням режимів роботи водосховищ, водогосподарських систем;
- аналізує та узагальнює звіти водокористувачів щодо використання водних ресурсів, перевіряє їх достовірність;
- проводить моніторинг якості вод водогосподарських систем міжгалузевого та сільськогосподарського водопостачання тощо [Про затвердження Положення про Д... | від 20.08.2014 № 393](#)

Національна поліція України та її територіальні органи

Спеціалізована екологічна прокуратура Офісу Генерального прокурора, обласні прокуратури

Обласні військові адміністрації:

- обмеження, тимчасова заборона (зупинення) діяльності підприємств, установ і організацій у разі порушення ними вимог водного законодавства;
- організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, із залученням підприємств, установ і організацій в порядку, передбаченому законодавством;
- прийняття за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища під час виникнення аварійних ситуацій рішень про скидання стічних вод з накопичувачів у водні об'єкти, якщо це не призведе до перевищення нормативів екологічної безпеки водокористування;
- організація інформування населення про стан водних об'єктів, його зміну, здійснення водоохоронних заходів та наявні ризики затоплень;
- здійснення контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів тощо (ст. 81 Водного кодексу України).

Компетенції районних рад:

- координація роботи сільських, селищних, міських (міст районного підпорядкування) рад під час проведення ними міжтериторіальних водогосподарських і водоохоронних заходів, заходів з управління ризиками затоплення та подання їм відповідної методичної допомоги;
- організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, залучення у встановленому порядку до цієї роботи підприємств, установ і організацій;
- організація роботи по винесенню в натуру та влаштуванню прибережних захисних смуг вздовж річок, морів та навколо водойм;
- внесення у встановленому порядку пропозицій щодо оголошення водних об'єктів об'єктами природно-заповідного фонду до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних рад;
- обмеження, тимчасова заборона (зупинення) діяльності підприємств та інших об'єктів у разі порушення ними вимог водного законодавства в межах своєї компетенції
- встановлення правил загального водокористування в порядку, визначеному статтею 47 Водного кодексу України;
- здійснення контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;
- організація інформування населення про стан водних об'єктів, про надзвичайні екологічні ситуації, які можуть негативно вплинути на здоров'я людей, наявні ризики затоплень, та про заходи, що вживаються для поліпшення стану вод;
- вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин у межах своєї компетенції (ст. 9 Водного кодексу України)

Компетенція сільських, селищних, міських та районних у містах рад у галузі регулювання водних відносин:

- здійснення заходів щодо раціонального використання і охорони вод, відтворення водних ресурсів та управління ризиками затоплення;
- контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;
- встановлення правил загального користування водними об'єктами в порядку, визначеному статтею 47 Водного кодексу України;
- обмеження, тимчасова заборона (зупинення) діяльності підприємств та інших об'єктів в разі порушення ними вимог водного законодавства в межах своєї компетенції;
- організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, залучення у встановленому порядку до цієї роботи підприємств, установ і організацій;
- надання за запитом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, інформації, необхідної для визначення територій з потенційно значними ризиками затоплення;
- організація інформування населення про стан водних об'єктів, а також про надзвичайні екологічні ситуації, які можуть негативно вплинути на здоров'я людей, про заходи, що вживаються для поліпшення стану вод, та про ризики затоплень;
- вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин у межах своєї компетенції.

ПОРЯДОК ЗВЕРНЕННЯ

- **Скарги від громадськості (колективні та індивідуальні)**

Громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, медіа, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.

Особи, які не є громадянами України і законно знаходяться на її території, мають таке ж право на подання звернення, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами (ст.1 Закону України «Про звернення громадян» [Про звернення громадян | від 02.10.1996 № 393/96-ВР](#))

Звернення - це викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги. Може бути подано окремою особою (індивідуальне) або групою осіб (колективне).

Пропозиція (зауваження) - звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) - звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання - письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Скарга - звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Звернення адресуються органам державної влади і органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності, об'єднанням громадян або посадовим особам, **ДО ПОВНОВАЖЕНЬ ЯКИХ НАЛЕЖИТЬ ВИРІШЕННЯ ПОРУШЕНИХ У ЗВЕРНЕННЯХ ПИТАНЬ.**

Звернення може бути усним чи письмовим:

- Усне звернення викладається громадянином на особистому прийомі або за допомогою засобів телефонного зв'язку через визначені контактні центри, телефонні "гарячі лінії" та записується (реєструється) посадовою особою.
- Письмове звернення надсилається поштою або передається громадянином до відповідного органу, установи особисто чи через уповноважену ним особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства. Письмове звернення також може бути надіслане з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку (електронне звернення).

- **Звернення має містити:**

Прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. Письмове звернення повинно бути підписано заявником (заявниками) із зазначенням дати. В електронному зверненні також має бути зазначено електронну поштову адресу, на яку заявнику може бути надіслано відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним. Застосування кваліфікованого електронного підпису при надсиланні електронного звернення не вимагається.

ЗВЕРНЕННЯ, ОФОРМЛЕНЕ БЕЗ ДОТРИМАННЯ ЗАЗНАЧЕНИХ ВИМОГ, ПОВЕРТАЄТЬСЯ ЗАЯВНИКУ З ВІДПОВІДНИМИ РОЗ'ЯСНЕННЯМИ НЕ ПІЗНІШ ЯК ЧЕРЕЗ ДЕСЯТЬ ДНІВ ВІД ДНЯ ЙОГО НАДХОДЖЕННЯ.

ПИСЬМОВЕ ЗВЕРНЕННЯ БЕЗ ЗАЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ, НЕ ПІДПИСАНЕ АВТОРОМ (АВТОРАМИ), А ТАКОЖ ТАКЕ, З ЯКОГО НЕМОЖЛИВО ВСТАНОВИТИ АВТОРСТВО, ВИЗНАЄТЬСЯ АНОНІМНИМ І РОЗГЛЯДУ НЕ ПІДЛЯГАЄ.

Заборона відмови в прийнятті та розгляді звернення. Звернення, оформлені належним чином і подані у встановленому порядку, підлягають обов'язковому прийняттю та розгляду.

Якщо питання, порушені в одержаному зверненні, не входять до їх повноважень, воно в термін не більше п'яти днів пересилається ними за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення.

Звернення зобов'язані розглянути об'єктивно і вчасно, перевіряти викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечувати їх виконання, повідомляти громадян про наслідки розгляду заяв (клопотань).

Звернення громадян, які мають встановлені законодавством пільги, розглядаються у першочерговому порядку.

Строки розгляду звернень - не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, - невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання.

Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

NL Netherlands

PAEW Professional Association of
Environmentalists of the World